עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פי"ז מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ב:
כז ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"א:
כח ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם ס"ג:
כט ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"א:
ל ה מיי' פ"ח מהל' ברכות הל' ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף א וסעיף ד:

וזהו אוצר ששנו חכמים במשנתינו אלא מתני' נמי דאמר ליה זה קשיא זה אזה לא קשיא הא דאמר ליה למקפה הא דלא א"ל למקפה דרב זביד דא"ל למקפה ברייתא דלא א"ל למקפה הלכך [א]מרתף של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה [ב]מרתף זה של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות למאה [ג]מרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות איבעיא להו מרתף של יין ולא א"ל למקפה מאי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר [ד]מקבל וחד אמר לא מקבל מאן דאמר מקבל דייק מדרב זביד דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דאמר ליה למקפה טעמא דאמר ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל ומ"ד לא מקבל דייק מברייתא דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דלא א"ל למקפה ולמאן דדייק מדרב זביד קשיא ברייתא חסורי מחסרא והכי קתני במה דברים אמורים דאמר ליה למקפה הא לא אמר ליה למקפה מקבל ומרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות ולמאן דדייק מברייתא קשיא דרב זביד דאוקימנא דא"ל למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל הוא הדין דאע"ג דלא א"ל למקפה לא מקבל והאי דאוקימנא דא"ל למקפה משום דקשיא זה אזה אמר רב יהודה יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן ורב חסדא אמר גבי חמרא (א)דאקרים למה לי מיתיבי (ב)[ה]על הפת שעפשה ועל היין שהקרים ועל תבשיל שעברה צורתו אומר שהכל נהיה בדברו אמר רב זביד מודה רב יהודה בפורצמא דמיזדבן אקרנתא א"ל אביי לרב יוסף הא רב יהודה הא רב חסדא מר כמאן סבירא ליה א"ל מתניתא ידענא דתניא

רשב"ם

קשיא זה אזה. ברייתא דלעיל ורב זביד קשיין אהדדי דלעיל קתני במרתף זה של יין דנותן לו יין הנמכר בחנות והכא בדרב זביד קתני שכולו יפה וקיבל קוססות: הא דא"ל למקפה. ברייתא דרב זביד שאמר יין לצורך להטעים מאכל וליתן לתוך התבשיל אני מוכר לך דהיינו יין טוב ומתקיים הרבה שמעט מעט מסתפקין ממנו והלכך אהני מאי דא"ל למקפה ליתן יין טוב ואהני זה לקבל י' קוססות לק': והא. קמייתא דקתני נותן לו יין הנמכר בחנות דלא א"ל למקפה הלכך כיון דקאמר זה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דקאמר של יין למעוטי חומץ אבל רישא דההיא ברייתא קמייתא דקתני מרתף של יין סתמא אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה פלוגתא לקמן אי מיירי נמי כמו מליעתא בדלא א"ל למקפה או בדא"ל: הלכך מרתף של יין כו'. מילתיה דרב זביד קמפרש: מרתף זה של יין ולא א"ל כו'. אברייתא דלעיל קאי ורישא דידה פליגי בה לקמן ומיהו סיפא דקתני מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו בדלא א"ל למקפה מיירי דאילו א"ל מרתף זה למקפה אני מוכר לך צריך ליתן לו יין שכולו יפה ומקבל י' קוססות לק' כדתני רב זביד גבי מרתף זה של יין ואוקימנא דאמר ליה למקפה דלא שנא מרתף זה אני מוכר לך ממרתף זה של יין אני מוכר לך היכא דא"ל למקפה דלמקפה משמע מיין טוב דלא היו רגילין למקפה כי אם ביין טוב ואם (א) היו רגילין נמי לתת חומץ במקפה אפילו הכי אין לומר מרתף למקפה אני מוכר לך בשביל חומץ דכל חומץ מתקיים הוא ומחמיץ יותר ויותר ומרתף חומץ היה לו לומר. והכי מוכחא מילתא כדפרישית דמשום הכי לא קתני בדרב זביד דין של מרתף זה אני מוכר לך כדקתני בברייתא קמייתא דכיון דבדא"ל למקפה מיירי רב זביד תנא מרתף זה של יין אני מוכר לך והוא הדין למרתף זה אני מוכר לך דהיינו הך והאי דנקט של יין רבותא הוא דאף על גב דאמר ליה של יין ואמר ליה נמי למקפה אפילו הכי מקבל י' קוססות לק': מרתף של יין. סתם דלא א"ל זה ולא א"ל למקפה נמי: מאי. ומשום דאיכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא קבעי לה מי מדמי לה למרתף זה של יין וא"ל למקפה דקתני בדרב זביד דנותן לו יין יפה ומקבל י' קוססות דכי היכי דהתם איכא חדא לריעותא דקאמר מרתף זה וחדא לטיבותא דא"ל למקפה הכא נמי איכא חדא לטיבותא דאמר מרתף של יין ולא אמר זה וחדא לריעותא דלא א"ל למקפה או דלמא נותן לו כולו יין יפה הואיל ולא אמר זה ואע"ג דלא א"ל למקפה דמאן דזבין חמרא מסתמא למקפה בעי ליה ולא למכרו בחנות וגם שלא יהיו בו קוססות ולא דמי לתאנים מתליעות ולא לטנופת שבתבואה משום דכל חבית של יין דבר חשוב הוא ומקפיד עליו. והשואל הזה יודע היה שיש לדקדק מברייתא דלעיל דנותן לו יין כולו יפה ומדרב זביד יש לדקדק דמקבל עליו קוססות כדמפרש לקמיה והכי קבעי גמרא מי דייקא מברייתא דאינו מקבל ומשום האי טעמא דפרישית ודרב זביד תריצי לה כדלקמן או דלמא דייקינן מדרב זביד דמקבל ומשום טעמא דפרישית וברייתא מתרלי' לה כדלקמן כן שיטת גמרא: חד אמר מקבל. דסבירא ליה טעמא כדפרישית: וחד אמר לא מקבל. אלא כולו יין יפה נותן לו וטעמא כדפרישית דמסתמא קפדי אחביות קוססות טפי ממתליעות בתאנים וטנופת בתבואה: דייק מדרב זביד. כלומר משום דסבירא ליה דמקבל מפרש להא דרב זביד דוקא ואידך ברייתא מתרץ לה דלא תקשי ליה כדלקמן דאע"ג דאיכא למידק מברייתא שפיר דאינו מקבל ומצי לתרוצי לדרב זביד כדלקמן אפילו הכי לא ניחא ליה למימר הכי שאחר סברתו הולך ומתרץ הברייתות לפי דעתו: ואוקימנא. לסיפא דקתני זה כדאמר ליה למקפה והוא הדין לרישא ודייקינן מינה טעמא דנותן לו שכולו יפה דאמר ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל. והא דלא קמפליג ותני בדידה במרתף של יין סתמא וליפלוג בין א"ל למקפה ללא א"ל היינו טעמא דכולה כדא"ל למקפה קמיפלגי והיינו נמי בדידה: ואוקימנא. למליעתא דברייתא דלא א"ל למקפה וה"ה לרישא: חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כו'. והאי דלא קמיירי כולה בדא"ל למקפה דג' דינין אתא לאורויי ביין ולמימרא דזימנין דנותן לו יין שכולו יפה וזימנין נותן לו כולו יין רע הנמכר בחנות וזימנין דאפי' כולו חומץ הגיעו: הוא הדין דאע"ג דלא א"ל כו'. והכי קתני הא דרב זביד מרתף של יין אני מוכר לך אין בו חילוק בין א"ל למקפה ללא א"ל אלא נותן לו יין שכולו יפה אבל אם א"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך אז יש חילוק בדבר דזימנין דנותן לו יין שכולו יפה אלא שמקבל עליו י' קוססות וכגון דא"ל למקפה אבל אי לא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דלא תני ליה בהדיא האי חילוק דיין הנמכר בחנות היינו משום דכולה ביין יפה בעא לאורויי לן דינא: משום דקשיא זה אזה. ומיהו רישא בדלא א"ל למקפה נמי מיירי: יין הנמכר בחנות. כלומר יין רע מכל יינות הנמכרים בחנות: מברכין כו'. דחשיב פירי ולא מברכין עליו שהכל נהיה בדברו אע"ג דתנן [ברכות מ.] ועל כולן אם בירך שהכל נהיה בדברו יצא: דאקרים. אייגר"א בלע"ז היינו יין קוסס: למה לי. לברך עליו אלא שהכל נהיה בדברו והאי יין הנמכר בחנות הוא יין רע שריחו חומץ וטעמו יין עדיין כדלקמן: שעברה צורתו. שהחמיץ שקורין טורניי"ר: אומר שהכל נהיה בדברו. ולמעוטי אתא דלא יברך על הפת ברכת המוציא דהא לאו לחם הוא ועל היין לא יברך בורא פרי הגפן ועל התבשיל אם הוא מה' המינים כגון דייסא לא יברך בורא מיני מזונות: בפורצמא. יין רע יותר מאותו הנמכר בחנות שאינו נמכר אלא בקרנות העיר בפרשת דרכים שיש שם לוקחין הרבה ואין מדקדקין מה יקנו כפי שעה. ובפיר"ח גרס בפרצופא שנשתנה מראיתו ופרצופו מתוך שהוא רע הרבה: הא רב יהודה הא רב חסדא. דפליגי: מר כמאן סבירא ליה. אמר ליה מתניתא ידענא. דקתני בה שלשה ימים ודאי ומהתם שמעינן אי מברכין או אין מברכין כדמפרש לקמיה [נו.] דאיפליגו בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ומפרשינן לקמן [שם] כמאן מנייהו פשט ליה רב יוסף לאביי כלומר כמי מסייעם הוה משמע ליה ברייתא דנדע היאך אהדר ליה לאביי. ומיהו רב יוסף לא קאמר ליה לאביי פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע דאם כן הוה לן למימר לקמן הכי ואמרינן מאי קאמר ואמר ר' יוחנן כו' אלא לאו שמע מינה גמרא קאמר לה לפרושי הך ברייתא ורב יוסף לא אמר לאביי יותר אלא מתניתא ידענא דתניא כו' ומפרשינא לה הכי דמהכא שמעת לה לבעיא שלך. כן נראה בעיני:

הבודק

תוספות

חד אמר מקבל. תימה לדידיה אמאי מוקי (ב) רב זביד מתניתין כר' אושעיא ובדאמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך וא"ל למקפה לוקי מתני' בלא א"ל למקפה ובדאמר ליה מרתף של יין סתם: וחד אמר לא מקבל. קשה לרשב"א א"כ אמאי נקט ר' חייא לעיל המוכר חבית של יין לחבירו נותן לו יין שכולו יפה מאי איריא חבית אפי' מרתף נמי ויש מפרשים לרבותא נקטיה כדפירש הקונטרס לעיל[א]:

הבודק

רבינו גרשום

וזהו מרתף אוצר ששנינו במשנתינו. אלמא להיכא דאמר ליה יין סתם לא מקבל עליו כלום מן קוססות והיכי מתרצת למתני' וברייתא להיכא דאמר ליה יין סתם דמקבל עליו י' קוססות לק': אלא מתני'. נמי משום הכי מקבל עליו דאמר ליה מרתף זה דהא מפר' ליה כעין שהוא משום הכי מקבל והכי נמי תני רב זביד: אי הכי קשיא זה אזה. דהכא קתני דהיכא דאמר ליה זה מקבל עליו י' קוססות והשאר יפה לברייתא לעיל דהיכא דאמר ליה מרתף זה דנותן לו יין הנמכר בחנות דכולו רע ומקבל עליו: הא לא קשיא. כלומר מתני' דאמר ליה מרתף זה משום הכי מקבל והאי דקא קשיא לך מברייתא הא לא קשיא כלומר מתני' דאמר ליה לוקח למוכר לצורך מקפה וציקי קדרה קא בעינא ליה. אמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות לק' משום דלצורך מקפה ותבשיל צריך יין יפה ומובחר כדי שיכולין לאוצרו ימים רבים. אבל אי דלא אמר ליה למקפה ליכא למשמע מינה דיפה נותן לו. מילתא דרב זביד כולה דאמר ליה למקפה. וברייתא דלא אמר ליה למקפה: אי דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך ואמר ליה אידך למקפה קא בעינא ליה נותן לו יין שכולו יפה והכי נמי מפרש לברייתא. אבל אי [לא] א"ל למקפה ליכא למשמע מינה ולהיכא דאמר לו נמי מרתף זה של יין אני מוכר לך ואמר ליה למקפה נותן לו יין וכו' וברייתא דלעיל מפרש הכי מרתף זה של יין ולא אמר ליה למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות ולא קשיין אהדדי דהא דתני רב זביד אמרי' להיכא דאמר לו למקפה נותן לו יין שכולו יפה: איבעיא להו להיכא דאמר לו מרתף של יין סתם אני מוכר לך ולא אמר ליה למקפה מאי יהיב כולו יפה או מקבל עליו י' קוססות למאה. מאן דאמר מקבל י' קוססות: ואוקימנא לעיל מלתא דרב זביד דאמר ליה למקפה משום הכי לא מקבל. טעמיה דאמר הא לא אמר ליה למקפה כי אם סתם מקבל: דקתני. בברייתא דלעיל: ואוקימנא כולו ברייתא דלעיל דלא אמר למקפה דנותן לו יין יפה כולו ולא מקבל עליו כלום: ולמאן דדייק מדרב זביד דמקבל קשיא ברייתא דמשמע דלא מקבל: לעולם להיכא דלא א"ל למקפה ולא מקבל והשתא מחסרא ברייתא והכי קתני:

מסורת הש"ס

א) [גי' ערוך ערך קרס ג' דאקריס בסמ"ך וכן בסמוך ועל היין שהקריס], ב) ברכות מ:,

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מרתף זה וכו' ביין טוב ואם תימצי לומר היו רגילין: (ב) תום' ד"ה חד וכו' אמאי מוקי לרב זביד דבי ר' אושעיא מתני' בדאמר ליה כצ"ל:

לעזי רש"י

אייגר"א [איגר"א]. חומץ.
טורניי"ר [טורני"ר]. לשנות טבעו, להחמיץ.

מוסף רש"י

שהקרים. בוטי"ר בלע"ז (ברכות מ:).

מוסף תוספות

א. דס"ד לשתייה לאלתר קא בעי לה או למכור ולא להכניסו באוצר קמ"ל. רשב"ס לעיל.

רבינו גרשום (המשך)

מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה. בד"א דא"ל למקפה. הא לא א"ל למקפה מקבל. כדאמרי' ואי אמר לו מרתף זה של יין אני מוכר לך וכו'. ולמאן דדייק מברייתא דלא מקבל קשיא דרב זביד דמקבל. אמר לך הא דרב זביד לא קשיא לך לעולם לא מקבל ולהיכא דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין יפה דלא מקבל י' קוססות אע"ג דלא אמר למקפה והוא הדין נמי להיכא דאמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה אע"ג דלא אמר לו למקפה לא מקבל עשר קוססות והאי דאוקימנא מלתא דרב זביד דא"ל למקפה משום הכי מקבל עליו י' קוססות משום דוחקא הוא דאמר דאי לא מוקמת ליה הכי קשיא זה אזה כדמקשי' לעיל דכל משום דלא קשיין אהדדי מתרצין מלתא דרב זביד הא דאמר ליה למקפה משום הכי מקבל אבל להיכא דאמר ליה מרתף של יין אני מוכר לך סבירא ליה לרב זביד דנותן לו יין שכולו יפה ולא מקבל עליה קוססות וכוותיה סבירא ליה גבי מרתף של יין דלא מקבל עליה כלום. דאקרים. שהחמיץ: אומר שהכל נהיה בדברו. וקשיא לרב יהודה: מודה היה רב יהודה בפורצמא אקרנתא. באותו יין שהחמיץ כל כך שאינו נמכר כי אם על הקרנות. כלומר אפרשת דרכים כדי שיהא מזומן לעוברי דרכים וספנים וקונין אותו לפי שטורח הוא להם מחמת טירדא שיהו הולכין לחזור בעיר ולקנות יין יפה וקונין אותו שמצוי להן ואותו הוא רע יותר מאותו הנמכר בחנות. מאותו הנמכר קתני ברייתא דמברכין עליו שהכל נהיה דלא חמרא הוא. אבל יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן: הא רב יהודה. דאמר מברכין עליו בורא פרי הגפן. ורב חסדא אמר שהכל. ומר כמאן סבירא ליה:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דתניא (א) א הבודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה והולך ואחר כך נמצאת חומץ כל ג' יום ודאי מכאן ואילך ספק מאי קאמר א"ר יוחנן ה"ק ב כל ג' ימים הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק מאי טעמא חמרא מעילאי עקר והאי טעימיה ולא עקר אם תמצא לומר בתר דטעימיה עקר הוה ריחא חלא וטעמיה חמרא (ב) ג וכל ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא ורבי יהושע בן לוי אמר כל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ מכאן ולהלן ספק מאי טעמא חמרא מתתאי עקר ואימור עקר ולאו אדעתיה ואם תמצא לומר מעילאי עקר והא טעימיה ולא עקר דלמא בתר דטעימיה עקר הוה ריחיה חלא וטעמי' חמרא (ג) וריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא דרומאי מתנו משמיה דר' יהושע בן לוי ראשונים ודאי יין אחרונים ודאי חומץ אמצעיים ספק הא גופא קשיא אמרת ראשונים ודאי יין אלמא ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא והדר אמרת אחרונים ודאי חומץ אלמא ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא כגון דאשתכח חלא סיפתקא דאי לאו דעקר תלתא יומי לא הוה משתכח חלא סיפתקא כמאן פשט ליה פליגי בה רב מרי ורב זביד חד אמר כרבי יוחנן וחד אמר כרבי יהושע בן לוי: איתמר המוכר חבית יין לחברו והחמיצה אמר רב כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר מכאן ואילך ברשות לוקח

ושמואל

רשב"ם

הבודק את החבית. נטל הימנה מעט והפריש ממנו תרומה ומעשר ושתה הימנו לידע אם היין הנותר בחבית טוב וישתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום יום ויפריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן היום מפריש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט ואומר הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה באותה חבית ולפיכך בודק דאין מפרישין מן החומץ על היין דשני מינין הן אליבא דרבי בפ' המוכר את הספינ' ד) אבל לרבנן לכתחלה אין מפרישין ואם עשה עשוי: **להיות מפריש.** משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית כלומר שמפריש ממנה לצורך שאר חביות: **ואחר כך.** לסוף חודש או ב' חדשים: **כל ג' ימים כו'.** לקמיה מפרש: **מאי קאמר.** לפי שיש לפרשה בשני עניין כדלקמן קבעי לה: **כל ג' ימים הראשונים.** סמוך לבדיקה ודאי יין היה דפחות מג' ימים אין היין נעשה חומץ ויפה תרם מה שתרם באותן ג' ימים וא"ל הלוקח מזה באותן ג' ימים לחזור ולהפריש דאפי' אם התחיל להחמיץ עם סילוק ידיו אין שמו חומץ עד ג' ימים ואע"פ שכבר יש לו ריח חומץ כדמפרש ואזיל דרך היין המחמץ להריח מתחלה ריח חומץ והולך ומריח יותר ויותר עד שנהפך אפי' טעמו לחומץ וקים להו לרבנן דמשהתחיל להחמיץ הוי ריחו כל ג' ימים חומץ וטעמו יין אבל מג' ואילך יכול להיות חומץ גמור: **מכאן ואילך ספק.** דשמא לא התחיל להחמיץ עד ג' ימים קודם שנמצא חומץ והשתא בשעת מציאה הוא דנעשה חומץ הלכך הוי תרומה מספק ויחזור ויתרום: **מאי טעמא.** הוי כל ג' ימים ראשונים ודאי יין וג' ימים האחרונים ספק חומץ: **חמרא מעילאי עקר.** (א) כמו עקר נעקר טעם יין ממנו ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית ומעט מעט מתחמץ ויורד כל ג' עד דבסוף ג' נעשה כולו חומץ וכל זמן שלא החמיץ כולו הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא והאי חמרא הא טעימיה ודקי' האי גברא בפי החבית ומצאו טוב ועדיין לא התחיל להחמיץ והלכך אפי' אם תמצי לומר דמיד בתר דטעימיה התחיל להחמיץ הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד סוף ג' ימים משהתחיל להחמיץ והלכך דין הוא דבתר טעמא אזלינן ולא בתר ריחא וחמרא הוא והיינו יין הנמכר בחנות דלרבי יוחנן הוי יין ומהאי טעמא גופיה הוי ספק אפי' כל ג' ימים האחרונים ולא ודאי חומץ דאיכא למימר זה ג' ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ והוי טעמיה חמרא עד עכשיו שנגמר חמוצו: **ג' ימים האחרונים ודאי חומץ.** והוי טבל גמור דר' יהושע אזיל בתר ריח כדמפרש ואזיל וכיון דעתה נמצא חומץ ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה ג' ימים דבפחות מג' ימים לא נעשה חומץ גמור ואפי' ג' ימים הראשונים ספק דאמרי' שמא עם סילוק ידי הבודק התחיל להריח ובתר ריחא אזלינן והלכך יין הנמכר בחנות לאו חמרא הוא: **מ"ט חמרא מתתאי עקר.** רבותא נקט לאשמועינן דאיכא למימר דאפי' בשעת בדיקה כבר היה חומץ ומיהו אינו צריך לכל זה דאפי' ס"ל נמי כדרבי יוחנן דמעילאי עקר איכא לאוקומי שפיר כדמפרש ואזיל: **דרומאי משמיה דר' יהושע.** אמרין דהאי דקתני בברייתא ג' ימים ודאי בין אג' ימים ראשונים בין אג' ימים אחרונים קאי וה"ק ג' ימים הראשונים ודאי יין דאפי' עם סילוק ידיו התחיל להחמיץ הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד ג' ימים והלכך הוי חמרא דקס ליה רבי יהושע בן לוי בשיטתיה דרבי יוחנן דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא: **אחרונים ודאי חומץ.** כדמפרש טעמא לקמן כגון שנמצא חומץ חזק מאד דודאי כבר עברו ג' ימים שנעשה חומץ גמור הואיל ונתחזק כל כך דבציר מג' ימים משהחמיץ אינו נעשה סיפתקא. ומיהו רבי יוחנן לא מוקי לה בסיפתקא א"נ לית ליה הך סברא דלא שנא סיפתקא ול"ש חומץ כל ג' ימים אחרונים נמי ספק: **הא גופא קשיא ראשונים ודאי יין אלמא כו'.** דאי ס"ד ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא הוא א"כ אמאי ודאי יין האיכא למימר דעם סילוק ידיו התחיל להריח ריח חומץ מעט ומההיא שעתא הוה ליה חומץ: **כגון דאשתכח כו'.** לעולם ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא הוא כדמוכח רישא וסיפא דקתני אחרונים ודאי חומץ היינו טעמא דמיירי כגון דמשתכח חומץ חזק יותר מדאי שהדבר ידוע שזה ו' ימים שהתחיל להחמיץ ולסוף ג' נעשה חומץ ובג' האחרונים נתחזק ונתחזק מאד ונעשה סיפתקא חזקה: **כמאן פשט ליה.** רב יוסף לאביי כמי משניהן היה מפרש הברייתא דקתני ג' ימים ודאי דנשמע מינה אי אזלינן בתר ריחא או בתר טעמא: **חד אמר כרבי יוחנן כו'.** ונ"ל דהלכתא כרבי יוחנן דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בן לוי קיימי כוותיה: **המוכר חבית יין לחבירו והחמילה.** בתוך אותה חבית של מוכר בבית לוקח: **אמר רב כל ג' ימים הראשונים הרי הוא ברשות מוכר.** שהדבר ידוע שאין היין מחמיץ בפחות מג' ימים משהתחיל להריח ריח חומץ ונהי נמי דריחיה חלא וטעמי' חמרא חמרא הוא אפ"ה באחריות מוכר הוא שהרי נתקלקל כבר ברשותו וכמי שמכר לו חומץ דמי דודאי משהתחיל להריח חומץ סופו להעשות חומץ ודמי למוכר יין ונמצא חומץ דתנן בהמוכר את הספינה (לעיל דף פג:) דהוא מקח טעות ואע"פ ששתה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ כשלקחו אפ"ה כיון דהחמיץ תוך ג' הדבר ידוע דבשעת מכירה הוי ריחיה חלא. והא דתנן לקמן בפירקין (דף צז:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו רב מוקי לה לאחר ג' אבל תוך ג' לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ אלא המוכר יין לחבירו ונמצא חומץ א"נ מוקי לה בקנקנים דלוקח כר' יוסי בר רבי חנינא דאיכא למימר קנקן גרם להחמיץ מהרה והא דנקט חבית של יין רבותא היא דסד"א לשתייה לאלתר קזבין ליה ולא הוה ליה לשהויי וליפטר מוכר קמ"ל:

ושמואל

תוספות

הבודק את החבית להיות מפריש כו'. רבינו שמואל דחק לפרש שלקח ממנו משהו ומפריש ממנו תרומה ואחר כך טעמו א ובחנם דחק שהרי יכול לטעמו בריח אי הוי ריחא חמרא ודאי חמרא הוא דאיכא ודאי חמרא דריחיה חלא אבל חלא לעולם לא הוי ריחיה חמרא והא דקאמר לקמן הא טעימיה ולא עקר הזקיקו לפרש כן דלא משמע ליה דטעמו בריח:

מאי טעמא האי מעילאי עקר. לא מצי למימר דלר' יוחנן מתתאי עקר דא"כ מנא ליה דכל ג' ימים הראשונים היה ודאי יין דלמא בשעה שטעמו כבר נעקר טעמו מתחתיו ב' ימים אבל אין לומר שכבר נעקר טעמו מתחתיו ג' ימים דאין סברא לומר שיהא חומץ גמור למטה ולמעלה הוה ריחיה ה) (חלא) וטעמא חמרא:

מאי טעמא האי חמרא מתתאי עקר. תימה דמנא ליה לגמרא ליפלוגינהו בהכי כיון דמצי למימר לכ"ע מעילאי ב ונ"ל דנקט הכי לפי (ב) שסובר שכך הוא אמת דמתתאי עקר וליכא למימר האי טעמא דמתתאי עקר לחוד ו) (ולעולם) דקסבר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא דא"כ ג' ימים האחרונים אמאי הוי ודאי חומץ דלמא כל ג' ימים הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא והשתא הוא דנגמר חימוצו:

דרומאי מתנו. פירש רבינו שמואל דהלכה כר' יוחנן דקיימי דרומאי כוותיה וכן נראה דרבא נמי קאי כוותיה בפרק בתרא דע"ז (דף סו: ושם. ד"ה ורבא) שהבאתי לעיל (ג):

כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר. ואפי' נתן לו הלוקח מעות יחזיר דכיון דנראה חומץ גמור תוך ג' שנמכר בידוע שכבר בשעת מכירה ריחיה חלא והאי חמרא לא יהבי אינשי דמי ג ואע"פ שטעמו והוה ריחיה חמרא ודאי לא

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' כד סמג עשין קלד [טוש"ע יו"ד סי' שלא] [וברב אלפס ערבי פסחים דף קט.]:

לב ב מיי' שם וסמג וטור [ורי"ף] שם:

לג ג מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה יז טוש"ע א"ח סי' רד סעיף ג וסי' רעב ס"ג [וברב אלפס שם]:

רבינו גרשום

הבודק את החבית והולך להיות מפריש עליה תרומה על אחרות והיה מפריש ממנה בכל יום על שאר חביות עד ששלמה. ושוב באחרונה נמצאת חומץ: ג' ימים הראשונים ודאי יין. טוב הוות ותרומתן תרומה ומה ששתה מן אותן יין של חביות שהפריש עליהן מן זו באותן ג' ימים יפה שתה ולא טבלים ניגהו. מיכן ואילך ספק היה חומץ וספק יין וספק מתוקן וספק אינו מתוקן ויהיב האי חומץ לכהן לפי שקרא עליה שם תרומה ואותן שהיה מפריש עליהן מזו צריך להפריש מהן דמאי דכל ספק מעושר וספק שאינו מעושר מעשרין מאותו הבר דמאי חד ממאה: מאי טעמא. משום דחמרא מעלאי עקר. כלומר מתחמיץ. והאי גברא דפריש מינה על אחרים בדקה בפי החבית מלמעלה ועדיין לא עקר. אם תמצי לומר בתר דבדק עקר כלומר לאחר שטעמה התחילה להחמיץ לאלתר אפי' הכי חמרא הוא משום דקים לן דכל היכא דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא ומשום הכי כל ג' ימים הראשונים חמרא מעליא ומברכין עליו בורא פרי הגפן ה"נ ביין הנמכר בחנות האויל דטעמי' חמרא אע"ג דריחיה חלא חמרא מעליא הוא. ור' יהושע בן לוי דאמר כל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ. ומה שהפריש ממנה על אחרות אינו מתוקן: מיכן ואילך. א) כלומר ג' ימים הראשונים ספק הוא ועדיין צריך לתקן דמאי מ"ט משום דחמרא מתתאי עקר דלא מצי למיטעמיה ובעי דין דטעמה (אינו) [אולין] עקר מתתאי ולא אדעתיה והוה ליה ספק אם תימצי לומר מעילאי עקר וכו' ואם נפש אדם לומר כי היכי דר' יהושע אמר אם תמצי לומר מעילאי עקר וכו' ה"נ מאי טעמא לא אמר ר' יוחנן אם תימצי לומר מתתאי עקר והא בעידן דטעמה מלעיל איעקר עקר ולא אדעתיה. ותריץ הכי משום דר' יוחנן סבירא ליה בג' ימים הראשונים ודאי יין הוא ולא ספק הוא ור' יהושע בן לוי סבירא ליה דספק הוא משום הכי קאמר מילי דמספקא ור' יהושע סבירא ליה דמברכין עליו שהכל נהיה בדברו: דרומאי. חכמים שבדרום: הא גופא קשיא אמרת ג' ימים הראשונים ודאי יין אלמא חמרא מעילאי עקר והוה ליה ריחיה חלא וטעמא חמרא וחמרא הוא והדר תני ג' ימים ב) הראשונים ודאי חמרא אלמא חמרא מתתאי עקר והוה ליה ריחיה חלא וטעמא חמרא חלא. לעולם מעילאי עקר וראשונים ודאי יין ודקא קשיא לך אחרונים הכא במאי עסקינן דאחרונים ודאי חומץ כגון דאשתכח חלא סיפתקא. כלומר חומץ חזק דאי לא דעקר תלתא יומי מקמי הכי לא הוה משתכח חלא סיפתקא כלומר חזק מאד: איבעיא להו כמאן פשט. רב יוסף לאביי אי כר' יוחנן אי כר' יהושע: ברשות מוכר. ויכול לחזור לוקח:

מסורת הש"ס

א) נדה דף ב: קידושין עט. תוספ' תרומות פ"ד, ב) [ע"ז סו.], ג) [שם], ד) [דף פד:], ה) רש"ש מ"ז, ו) ר"מ מ"ז וגרס וקסבר,

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה חמרא מעילאי עקר כלומר עקר: (ב) תוס' ד"ה מ"ט האי חמרא וכו' לפי שכך הוא אמת כשסובר ריב"ל דמתתאי עקר וליכא למימר להאי טעמא: (ג) ד"ה דרומאי וכו' שהבאתי לעיל. נ"ב בדף ל"ח בד"ה נותן לו:

מוסף רש"י

הבודק את החבית. טועמה אם היא בחזקתה שלא החמיצה, להיות מפריש עליה תרומה והולך. כלומר להיות סומך עליה והולך ושותה שאר חביות ועומן עיניו בזו להפריש ממנה עליהם לאחר זמן, שהתרומה ניטלת במחשבה (נדה ב:). כלומר להיות סומך עליה בהפרשת תרומותיו, כשבא לשתות מאחד לוגין נוטל במקום אחר אומר הרי שני לוגין בחבית פלונית תרומה ועל מאה לוגין הללו וכן עושה תדיר (קידושין עט.). ואחר כך נמצאת חומץ. ואין ידוע מאימתי החמיצה, וכל תרומה שסמך עליה משהחמיצה לא תיקן, דקסבר אין תורמין מן היין על החומץ כלל, שני מינין הן (שם). כל ג' ימים הראשונים. שאחר הבדיקה שבדקה ומצאה יין, הרי היא בחזקת ודאי יין, וכל טבלים שתרם עליהם מתוקנים הן, מכאן ואילך ספק. והוא תרומה לאחר כבר החמיצה או לא היתה תרומה (שם ובעיו"ז נדה ב:). כל ג' ימים אחרונים ודאי חומץ. כל ג' ימים שלפני בדיקה זו האחרונה שמצאה חומץ, הרי היא בחזקת חומץ ודאי (קדושין עט.). דכיון דבשלשה ימים נעשה חומץ גמור, ודאי אין פחות מג' ימים שהחמיצה, ובתוך אותן ג' ימים תרומה על מקום אחר, אינו תרומה לאחר דרבי אלעזר (לעיל פד:) יין וחומץ שני מינין הן, דאי לרבנן על קיי"ל תרם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה (נדה ב: ובעיו"ז קדושין עט.). מכאן ולהלן. מג' ולמפרע, ספק, והוי תרומה לאחר לאוסרו ויחזור ויתרום (שם ושם).

מוסף תוספות

א. דאי לא אסור לטעום ואפי' לכהן כי טבל אסור לכהן. ריטב"א קידושין עט. ב. כיון דס"ל דריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא בהכי סגי ליה לומר דשלשה ימים אחרונים ודאי חומץ ומשם ולמעלה ספק. ריטב"א. ג. שהוא נדון כיין קוסס וקיי"ל (לעיל צה.) המוכר חבית של יין נותן לו יין שכולו יפה ואפי' עשירית קוסס אינו מקבל וכ"ש כולו קוסס. שם.

א) נראה דצ"ל כלומר ימים ראשונים ספק הוא וכו'. ב) צ"ל האחרונים ודאי חומץ כו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ושמואל אמר חמרא אכתפא דמאריה שוואר עבד רב יוסף עובדא [א]כוותיה דרב בשיכרא וכוותיה דשמואל בחמרא [ב]והלכתא כוותיה דשמואל: ת"ר [ג]אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים ואחד שמרי יין מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברך עליהן בורא פרי הגפן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין הלכה כאחרים אמר רבא דכולי עלמא [ד]רמא תלתא ואתא ארבעה חמרא הוא רבא לטעמיה (א)דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא [ה]רמא תלתא ואתא תלתא ולא כלום הוא כי פליגי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא דרבנן סברי תלתא עייל תלתא נפיק פש ליה פלגא [ו]ופלגא בשיתא פלגי מיא ולא כלום הוא ואחרים סברי תלתא עול תרין ופלגא נפיק פש ליה כוזא וכוזא בתרי ופלגא חמרא מעליא הוא וביותר מכדי מדתו מי פליגי והא תנן המתמד

ושמואל אמר. אינו חייב באחריותו אע"פ שהחמיץ בתוך חבית של מוכר משום דחמרא אגבא דגברא שוור על כתף האדם מדלג כלומר מזלו גורס חטא של בעל היין כדנפקא לן לקמן (דף צח.) מדכתיב (ב) אף כי היין בוגד והלכך פטור מוכר דא"ל מוכר ללוקח לתא דידך קגריס (כך שמעתי מרבינו זקני בבבא מציעא (ד' קו:) וכך מצאתי בתשובות הגאונים וכן עיקר): **עובדא.** [דן דינא] כוותיה דשמואל דמוכח סתם מתני' לקמן בפרקין (ג) כוותיה דשמואל: **שמרי יין.** הוא תמד שנותנין מים ע"ג שמרים ומתמדין אותן ושותין אותן: **שהכל נהיה בדברו.** אבל לא בורא פרי העץ בשכר תמרים ולא בורא פרי האדמה ובורא מיני מזונות על שכר שעורין דלא חשיבי ולא בורא פרי הגפן בשמרי יין: **אחרים אומרים.** אשמרי יין קאי: **רמא תלתא.** כוסות מים ואייתי נמי תלתא ולא יותר אע"פ שיש בו טעם יין דכ"ע לא פליגי ולא כלום כלומר אפי' אחרים מודו דאינו יין חשוב לברך עליו בורא פרי הגפן דאע"ג דאשכחן פלוגתא בשילהי הכל שוחטין (חולין דף כ"ה:) בין ר' יהודה ורבנן בהמתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו דרבי יהודה מחייב ולקמן [צז.] נמי מייתי לה הני מילי גבי מעשר ומשום חומרא דמעשר דאפי' ר' יהודה מודי דאין מפרישין ממנו על יין גמור אבל לגבי ברכת היין שהיא חשובה לא יברך אלא שהכל שהרי על כולן אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא [ברכות מ:] והלכך לכתחלה שפיר דמי: **תלתא עול.** במים ואותן תלתא נפקי: **ופלגא.** חמרא: **בשיתא פלגי.** דמיא לאו כלום הוא: **ואחרים סברי תלתא.** מים עול ותרי ופלגא מים נפיק דאין דרך לצאת כל הנכנס אלא מן המים נשארו והוציאו היין דפירא קפי מלעיל (ד): **פש להו.** חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים וכ"ש דחמרא (א) ופירא מעליא הוי מדליכא על חד תלתא מיא אבל לעיל דרמא תלתא ואפיק תלתא אין לומר שמן המים נשארו והיין יצא דאין רגלים לדבר הואיל ולא מצא יותר מכדי מדתו כי הכא וא"נ נפיק מן היין פלגא הוא דנפק וחד פלגא בחמשה פלגי מיא לאו כלום הוא: **וביתר מכדי מדתו מי פליגי כו'.** אבל לא פריך ובכדי מדתו (ג) לא פליגי בתמיה כדפרישית טעמא דנהי דגבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר גבי ברכת היין מודו להו רבי יהודה לרבנן דמברך שהכל:

לא טעימיה שפיר כיון דאחמיץ בתוך שלש [א] מכאן ואילך ברשות לוקח ואפי' לא נתן מעות חייב ליתן ומיהו נראה דהיכא דלא טעימיה בשעת לקיחה (ה) דה"א המוציא מחבירו עליו הראיה דספיקא הוא והא דתנן (לקמן דף צז:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו מיירי לאחר ג' א"נ בקנקנים ללוקח כר' יוסי בר חנינא דלקמן כן פ"ה [ב] וצ"ל דמיירי הכא דידעינן שהקנקן דהמוכר הוא טוב דאי לאו אמאי חייב באחריותו לימא ליה המוכר היין היה טוב והקנקן גרם לו תוך ג' להתקלקל ולא איבעי לשהויי אלא לשתותו או להריקו בכלי אחר כמו שהוא אומר לו כשהוא בקנקנים ללוקח אבל דוחק לומר דמיירי כגון שמוכר שמרו בזה הקנקן זמן גדול ואם הקנקן גרם כבר היה מחמיץ מקודם ויותר מתיישב לומר דהכא תוך ג' ואפי' בקנקן דלוקח דאין קנקן גורס להחמיץ תוך ג' אלא ודאי לא טעימיה שפיר והתם לאחר ג' (ג) ואמר ליה למקפה [ג]: **ושמואל** אמר חמרא אכתפיה דגברא שוואר. פירש [ר"ש] דחמרא מזליה דגברא גריס דסבירא ליה כר' חייא בר יוסף דלקמן ולכך אינו ברשות מוכר ואין נראה חדא דהוה ליה למינקט האי לישנא דלקמן דחמרא מזליה דגברא גריס ועוד כי אמר לקמן ופליגא דר' חייא בר יוסף ה"ל למימר ופליגא דשמואל ועוד דאין סברא שיגרום מזלי' דגברא שימהר להחמיץ תוך ג' דלעולם אין היין מחמיץ אלא לאחר ג' [ד] ועוד הקשה ר"י דר' יוחנן קאמר לעיל ג' ימים הראשונים ודאי יין ולמאי מזליה דגברא גריס והחמיץ מיד ונראה לפרש לר"ת חמרא אכתפיה דגברא שואר כלומר היין כיון שנשאו בכתפים נתקלקל על ידי שנענע ומיהר להחמיץ וא"ת ור' יוסי בר חנינא דאמר לקמן דבקנקנים דמוכר מאי א"ל הא חמרך והא קנקנך והיכי מצי א"ל הכי דלמא נתקלקל על ידי שניענע ולמה ישלם המוכר [ה] וי"ל דלקמן מוקי לה בדא"ל למקפה דכיון דא"ל הכי יש לו להתקיים אפי' כשמנענעו ואפילו אחר ג' [ו] א"נ י"ל דלקמן כיון שהוא לאחר ג' יותר יש לנו לתלות שנתחמץ כדרכו ממה שהנענוע גרם אבל תוך ג' יש לנו לומר שהנענוע גרם מדנימא ליה לא טעימיה שפיר אבל ק"ק אמאי לא הוי ברשות מוכר דהא אדעתא דהכי זבן לוקח מיניה להוליא משם ולטלטלו [ז] ולפי' ר"ש קשה דבשיכרא עבד עובדא כוותיה דרב והא לא קאמר שמואל אלא כיון דמזליה דגברא גרס ולא שייך אלא ביין [ח] כדכתיב היין בוגד וגו':

אחד שכר תמרים כו' מברך שהכל. לאו דוקא שכר תמרים אלא אפי' דבש תמרים מברך עליו שהכל מ"ט כדאמר בכיצד מברכין (ברכות דף לח.) אמר מר בר רב אשי האי דובשא דתמרי מברך עליו שהכל מ"ט זיעה בעלמא הוא והיוצא מן הפירות קרי זיעה ולא כמו שפי' בהלכות גדולות דהיינו דוקא התם דתרו לה במיא אבל דייב מן תמרי מברך עליו בורא פרי העץ [ט] דהא קאמר מר בר רב אשי דזיעה בעלמא הוא והיוצא מן הפירות קרי זיעה ואפי' היוצא מן הזיתים וענבים הוי זיעה בעלמא אי לא דמפיק בהעור והרוטב (חולין דף קכ:) שסופג את הארבעים על היוצא מהן ועוד דמייתי עלה ברייתא דתרומה דקאמר כמאן כי הא תנא דתניא דבש תמרים ויין תפוחים כו' חייב קרן וחומש דברי ר"א ור' יהושע פוטר וטעמא י"ל דלא איסתני לעילויא כשנעשה דבש: **ואחד** שכר שעורים. דלא איסתני לעילויא דאית ליה עילויא אחרינא בפת ועוד דמי יימר דשערי עיקר דלמא מיא עיקר: **אין** הלכה כאחרים. אומר ר"ת דאותו יין שעושין מן החרצנים אפי' אית ביה טעם יין כיון דלא רמא תלתא ואתא ארבעה מברכין עליו שהכל וליכא למימר דפורלני עדיף משל שמרים [י] דהא אמר בריש אלו עוברין (פסחים דף מב:) ותמד לאו בר עשורי הוא והתנן המתמד ונתן מים במדה ומצא עליו כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב ומשני הא בדרווקי הא בפורלני פירוש ההיא דפורלני גרוע מדרווקי דהיינו של שמרים הוא חשוב ובר עשורי הוא דאין לפרש איפכא דפורלני חשוב וההיא דהמתמד איירי בדפורלני דא"כ מאי פריך לקמן וביותר מכדי מדתו מי פליגי והתנן המתמד ומאי קושיא שאני תמד דפורלני דחשיב אלא ודאי של שמרים חשיב יותר ואפ"ה מברכים עליו שהכל כיון דלא רמא תלתא ואייתי ארבע כל שכן דפורלני: **כל** חמרא דלא דארי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא. והכי אמר בריש המוציא יין (שבת דף עו: ושם) כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וקשה דאמר בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז. ושם) אל יחסר המזג שאם יש שם כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אחד מהן שהולרך לצאת משמע דממזג דריש דהוי ב' חלקים מים ואחד יין והכא אמר דהוי ג' חלקים מים ואומר רבינו יצחק דהתם מדמה סנהדרין למזג דיין השרוני דסגי ליה בשני חלקי מים כדאמר בהמוציא יין (שבת דף עז.) שאני יין השרוני דרפי דבשאר יינות לא מצי למימר דרביע דסנהדרין לא חזו לדיני [נפשות] דנפקא לן (סנהדרין דף ב.) מקרא דבעי כ"ג ורבינו מנחם פי' דדריש אל יחסר המזג מז"ג בגימטריא נ' וקאמר אל יחסר המזג מע"א דסנהדרין נ' אבל מ"ט יחסרו וישארו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כ"ג ומיהו בירושלמי ובפסיקתא דריש לה בהדיא ממזג דיין וי"מ דאל יחסר המזג דהיינו מזוג (מלבר) דהוי [י] כ"ג על חד תלת [יא] לג' חלקים מים דהיינו מזוג יין הראוי: **וביותר** מכדי מדתו מי פליגי. פי' רבינו שמואל דלא מצי לאקשויי בכדי מדתו מי לא פליגי והא רבי יהודה מחייב דמצי לשנויי דר' יהודה אינו אלא חומרא לענין טבל וקשה מהא דתנן בסוף פ"ק דחולין (דף כה: ושם) התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה ואמר בגמ' מני לא רבי יהודה ולא רבנן דתנן התמד כו' ומאי קושיא נימא לעולם רבי יהודה דמעשר ואפילו לא החמיץ חומרא בעלמא הוא [יא] וי"ל דפשיטא ליה אפילו בלא החמיץ אינו אלא כי אם מחמיר עליו ר' יהודה לעשר (ד) א"כ ספיקא הוא אם נחשבו יין ולא היה לו לפסול את המקוה כמו בספק מים שאובין דכשר וי"מ דלא פריך ובכדי מדתו מי לא פליגי דאין זה קושיא כל כך אי הוו רבנן ואחרים כרבנן דרבי יהודה [יב] אבל אי ביתר מכדי מדתו פטרי מאן ניניהו לא רבי יהודה ולא רבנן:

הוא

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פי"ו מהל' מכירה הלכה ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סימן רל סעיף ז:

לה ב מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ה:

לו ג מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן רד סעיף א [וברב אלפס סוף פרק ו דברכות לו.]:

לז ד ה ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ה:

רבינו גרשום

ושמואל אמר אפי' ג' ימים הראשונים ברשות לוקח הוא ואינו יכול לחזור בו משום דחמרא אכתפא דגברי. שנושאין אותו מבית מוכר. שואר כלומר עקר ומפיק טעמו ממנו: אחד שמרי יין. שעוצרין מן היין שלועזין ביפ"ט: אמ' רבא דכולי עלמא. בין ת"ק בין אחרים סברי להיכא דרמי תלתא כוזי מיא לתמד ואפיק תלתא לא כלום הוא ומיא בעלמא נינהו משום דלא אשכח אלא כמדתו: על חד דחמרא תלתא מיא: פש ליה פלגא. דאפיק מן חמרא דהוי ליה האי פלגא כוזי (דמיא) משום הכי לאו כלום הוא ומברכין עליו שהכל משו' דעל תלתא בעי' [חד] ולא אשיתא חד ואחרים סברי תלתא עייל מיא ואשכח תלתא ופלגא ותרי ופלגא מן מיא נפיק ותו לא משום א) דבשק דשמרים בלע אותה חציה של מדה ב) וכגון מים שנתפזרו אילך ואילך דהשתא פש ליה כוזא חמרא וכוזא בתרי ופלגא כל שכן דחמרא מעליא הוא ומברכין בורא פרי הגפן: ומקשינן להיכא דאשכח יותר מכדי מדתו כלל וכלל מי פליגי: והתנן. גבי מעשר:

א) ואולי צ"ל דבחוזק דשמרים כו'. ב) אולי צ"ל ופלגא כוזא דמיא נתפזר אילך ואילך.

מסורת הש"ס

א) שבת עז. עירובין כט:, ב) [חבקוק ב], ג) [דף לז:], ד) [חולין כו:], ה) גי' מהרש"ס דאמרינן, ו) רש"א נ"א לע' ועיין ברי"מ, ז) נ"ל ג"כ רש"א, ח) [וע"ע תוס' שבת עז. ד"ה דאמר],

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה פש להו וכו' דחמרא מעליא כל"ל ותיבת ופירא נמחק: (ב) ד"ה וביתר וכו' ובכדי מדתו מי לא: (ג) תוס' ד"ה (בע"א) כל שלשה וכו' התם לאחר ג' ובקנקן דלוקח אינו חייב באחריותן ובקנקן דמוכר חייב באחריותן כיון דאמר ליה למקפה: (ד) ד"ה וביותר וכו' מחמיר עליו ר' יהודה לעשר (א"כ) תא"מ ונ"ב ס"א ועיקר אי נמי:

מוסף רש"י

חמרא אכתפא דמאריה שוואר. זה קונהו מזה טוב ומזלו גורם להחמיץ (ב"מ קו:).

מוסף תוספות

א. [ו]אי אפשר לו שיחמיץ בפחות משלשה ימים. רבינו יונה. ב. ולשמואל אתיא אפי' בקנקנים דמוכר ואפי' תוך שלשה אם לא אמר לו למקפה. ריטב"א. ג. דכיון דא"ל הכי יש לו להתקיים. תוס' לקמן ד"ה ושמואל. ד. ונהי דמזלא דגברא גרים היינו משנעשה שלו הוא מתחיל להחמיץ אבל אי אפשר שהיא חומץ גמור בזמן יותר מועט ממה שהוא טבעו. ר"ן. ה וליכא למימר דהא דר' יוסי בר חנינא פליגא אדשמואל דקיי"ל כשמואל וקיי"ל נמי כר"י בר חנניא מדאמרינן וכו'. רבינו יונה לקמן לח. אמנם עי"ש ברשב"ם ד"ה ולא כרבינ"ח. ו. [ד]כשאמר לו למקפה חייב להעמיד לו יין חזק ויפה, אבל בקנקנים דלוקח אין למקפה מועיל לו כלום לפי שכל יין משתנה בעירוי. רמב"ן. ז. [וי"ל ד]יכול מוכר לומר סבור הייתי שתניחנו ברשותי או שתוליכנו במוט בשנים שאינו מתקלקל. ריטב"א, ועיי"ש מאי טעמיה דרב ורב יוסף. ח. עיין ריטב"א. ט. ואפשר דטעמא דגאון משום דבקרא כתיב ודבש ולא כתיב תמרים וא"כ קרא איירי בדבש הזב מאליו מן התמרים ובכלל שבעת המינין הוא ומברך עליו בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין ג'. תוס' הרא"ש ברכות לח. י. לפי שהפורצנין עצמן בולעין המים והיין יוצא מאליו הילכך הכל לפי טעמו וריחו. ר"ן. יא. והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה. תוס' חולין כה: יב. [ד]מאי קושיא נהי דר' יהודה פליג יחידאה הוא ולא סבירא לן כוותיה. רמב"ן.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

סמכתא. מיהו בשמרים פטור ממעשר: **לגבי יוסף מדלי מדלו.** פורתא לא פליגי רבנן עליה דר"י אלא מחייבין במעשר והוה הדין לגברכת היין דהא רבנן מודו ליה להו גבי מעשר דהא בכדי מדלו לא מחייבי אלא משום דמשמרי ליה יין הוה דמחייבי ביותר מכדי מדלו ומדלך לגבי בורא פרי הגפן אי דמיא אבשורי מבשרי, ע"ש שער המלך פ"ו מהלכות מ"ע הל"ד:

גליון הש"ס

גמרא אי דמיא אבשורי מבשרי. עי' שער המלך הל' ברכות פ"ו הל"ד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא לגיבא וכו' שאר מקרן כגון יין ושמן כיון דשתא ליה ממעלת כ"ש ושתא מים משתמך: (ב) בא"ד ושמן דבעי בפ' המוכר את הבית דף סו ע"ב מי גשמים שתיבשו עליהן לבדיות את הזרעים מהו לסכיסר את הזרעים שמייסרי בתיבשי עליהן ממהלה לחיות מצחק:

מוסף רש"י

ומצא כדי מדתו. ולא יותר, שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרייח כלן יין (חולין כה:). **פטור.** מלעשר, שהרי אין כאן אלא מים, שלא מצא אלא כדי מדתו, ואע"ג דמזמיס ועומדת, קיומה דפירא בעלמא הוא דעייל ביה (פסחים מב:) שופלי ולא נטף בו כלום אע"פ שיש בו טעם יין אינו כלום (חולין כה:). ור' יהודה מחייב. כמעשר, דסליה פירא הוא (שם) דאזיל בתר חזותא ועומדת (פסחים מב:).

מוסף תוספות

א. ואין לומר דנ"ט לפנם הוא הכא דא"כ למה מתמדתין אם הוא פוגם. רבינו יונה. ב. והנה כוס ראשון מקדשין עליו קידוש היום. רשב"ם. ג. ואע"פ שאמרו (ע"ז ל.) אין בו משום יין נסך, לפי שאין מנסכין כך אמרו, ולא משום גרידותו של יין. רמב"ן.

הוא הדין אפי' ביתר מכדי מדתו נמי פליגי. והא דתנן בסיפא דמס' מעשרות (פ"ב מ"ו) היתר מכדי מדתו מפרישין עליו ממקום אחר ולא פליגי עליה רבנן היינו ברמת תלמה ותמת תלמה מרבעה מקום ר"י היכי פטרי רבנן ברמת תלמה ותמת תלמה ופלגא כיון דלית ביה נגוחו טעם וקי"ל כב' בתרא דמס' ע"ז (דף עג:) דמין בשתיו מינו נגוחו טעם גבי טבל א וי"ל דלימו אלא קיוחא בעלמא הוא ומין כמן נוחן טעם וכעפרא בעלמא דמי וכן נראה מתוך פירוש ר"ש: **מי סברת חמרא הוא קיוחא בעלמא הוא.** מכאן הוכיח ר"ת בדיעבד אם רחץ עכו"ם חבית של שמרי יין דשרי דלמא ממרא הוא אלא קיוחא בעלמא הוא:

שמרים של מעשר בו'. תימה מכל מילי הך גמרייתא מי בכדי מדתו או אפי' רמת תלמה ותמת תלמה ופלגא לרבנן אפי' לרשמן יהא מותר ואי ברמת תלמה ותמת תלמה מרבעה אפי' רביעי של מעשר יהא אסור וי"ל דמירי שאין בהן טעם יין כלל אלא קיוחא בעלמא ומ"מ כהקדש אסורים לאסור עד שלישי אלא הקדש שמריס לחי הקדש לעולם יהא אסור:

לא צריכא בגון שתמדו במי גשמים.

תימה להכא מאמע שים חילוק בין גשמים למאר מקרן ואיזה חילוק יכול להיות ביניהן ומה שפירש רבינו שמואל דגשמים בעינן דניחא ליה ולא במאר מקרן כגון יין אפי' לא ניחא ליה מכאר דגשמים כתיב וכי יותן מים על זרע ואין נראה לרשב"ם דלא אשכח כשום דוכתא שיהא חשיבות ביין מגשמים לעניין הכאר ומאר יפא מים מפקינן הכאר לכל מאקן ובפ"ק דפסחים (דף יח. ושם) אילא דלא מוקי וכל מאקה לאר יפה בכל כלי לעניו הכאר ות"כ מנא ליה דלא בעינן דניחא ליה ונראה לר"י דבגשמים בעינן תרתי שיהא חומו מתחלה ליה מאקן ואח"כ בעינן דניחא ליה מים ויין ושמן כיון דניחא ממילא הן מכשירין אפי' לא יהא חומן לחיות מאקה אבל קאה מהא דתנן במאכת מכשירין (פ"ו מ"ח) ומייתי לה בפ"ק דחולין (דף יג. ושם) המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם הטל אינן נכי יותן ואם לכך נתכוין הרי הן נכי יותן אע"פ שלא התחיל חומו להיות מאקה (ג) ושמח טל חשוב טפי להיות מאקה ממי גשמים: **ונתמד מאליו.** נראה דהאמח מיירי שפיר דאפילו במים יפין שאין בו משום יין נסך ומנסכין כך אמרו, ולא משום גרידותו של יין. רמב"ן.

שאין מי גשמים לכיון שנתעבדו בשמרים אין רחוים להכשיר והא דלא קאמר אלא אפי' שמח מזכר חמרא בעלמא אינו מכשיר יין מבושל לאסר אלא למימר דאפילו הכי מבושל לאו כיין דמי ולא מצי למימר דמבושל אין מבושל לאסר כן הוא ליה למימר אין מבכרין עליו בפ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"ב:

רבינו גרשום

המתמד. ששופך מים בחרצנים: ומצא כדי מדתו פטור. ממעשר דמיא בעלמא ניגוה: לא פליגי. דזדאי חמרא היא: להודיעך כחו דר' יהודה. דאפי' בכדי מדתו מחייב משום דהיכא דחמא חלת כדוי ואפיק חלת כדוי תרי ופלגא נפיק ממיא וחו לא ואידך בכלע בחרצנים והאי דאפיק כמדתו חמרא איכא בהדייהו וחייב לעשר: מהו. מבוכרין עליהן בורא פרי הגפן או לא: ראשון ושני. שמוציאין מן התמד חשוב יין ואסור להנות מהן ושלישי מותר דאינו תרומה ומיא בעלמא ניגוה: ושל הקדש חמור מכולם: בקדושת דמים. שהקדיש הדמים שיקחו מן אותו יין לא חמירי כולי האי ועד שלישי אסור ורביעי מותר. אבל אם הקדיש הגוף התמד לגבוה אסור: כאן במעשר דאי. ראשון אסור ושני מותר אבל מעשר דמאי לעולם מותר: לעניין איסורין. דראשון ושני אסור ושלישי מותר: כך אמרו לעניין הכשירן. דראשון ושני דבר חשוב הוא ומכשר טפי לא חשוב ולא מכשר זרעים: והשתא קשיי לן הכשירן דמאי אי דמיא אבשורי מכשר וחמרא נמי מכשר דחמרא מכשיר בין חשיב עליה לשתויה ובין לא חשיב עליה משום דחשיב הוי אבל מיא לא מכשרי בלא מחשבה וזהו חזותו ביין במכמי: לא צריכא בגון שתמדן בימי גשמים. דלא חשיבי אפי' הכי ראשון ושני מכשירין: לא צריכא. דאיהו לא רמא להו אלא מאליו נתמד שנפלו לשם הגשמים דהשתא איהו לא חשיבינהו למי גשמים ואפילו הכי אצטרכא למימר דמכשירין: והא כיון דנגיד. מן התמד מי הגשמים קמא קמא אחשיבה והואיל דאחשיבינהו ודאי מכשירין ואמאי איצטריך למימר: אמר רב פפא. הכא במאי עסקינן. דאיצטריך למימר דמכשירין כגון דפרה היתה שותה ראשון ראשון דתשתא לא חשיבינהו ונתמד מאליו דסד"א הואיל דלא חשיבינהו דפרה שותה להו אין מכשירין אפ"ה איצטריך למימר דמכשירין

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות